

Didaktika českého jazyka
Vzdělání je základní lidskou potřebou člověka

Okruhy - metodika českého jazyka

1. ročník magisterského studia

- Didaktika českého jazyka – úkoly, faktory ve vyučování
- Metody, zásady v hodinách jazyka českého, matematiky
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
- Možnosti využití alternativní pedagogiky v edukačním procesu – Dalton. plán, Otevřené vyučování, projekt Začít spolu
- Přípravenost dítěte na školu, školní zralost
- Vývoj metod ve výuce čtení a psaní
- Psychologické základy čtení a psaní
- Analyticko – syntetická metoda
- Genetická metoda
- Globální metoda
- Dramatická výchova
- Literární výchova
- Grafomotorika – jemná a hrubá motorika
- Hodnocení a klasifikace ve vyučovacím procesu
- Příprava učitele na vyučování,
- Vyučovací hodina, plánování ČJ, - organizační formy
- Osobnost učitele ve vyučovacím procesu
- Prostředky ve vyučovacím procesu – učebnice, prac. ,sešity, ...
- Klima ve vyučování
- Reedukační postupy u žáků se specifickými poruchami učení

Literatura METODIKA – ČJ

- FABIÁNKOVÁ, B., HAVEL, J., NOVOTNÁ, M. Výuka čtení a psaní na 1. stupni základní školy. Paido. Brno. 1999
- SVOBODOVÁ, J. Metodika rozvoje grafomotoriky a počátečního psaní. IPPP, Praha. 1998
- GEFEREY, P. Moderní vyučování. Praha. Portál. 1996
- KYRIAKOU, CH: Klíčové dovednosti učitele. Praha. Portál. 1996
- SANTLEROVÁ, K. Metody ve výuce čtení a psaní. Paido. Brno. 1995
- Vzdělávací program ZŠ
- Vzdělávací program OŠ
- Vzdělávací program NŠ
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
- KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení a kooperativní škola*. Praha: Portál, 1999
- LOKŠOVÁ. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Praha: Portál, 1999
- LOOSEOVÁ, A., C. a kol. *Grafomotorika pro děti předškolního věku*. Praha: Portál, 2001
- LOOSEOVÁ, A., C. a kol. *Grafomotorika pro děti předškolního věku*. Pracovní listy. Praha: Portál, 2001
- SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*. Praha. Portál. 1999
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha. Portál. 1999

- BARTOŇOVÁ, M. *Kapitoly ze specifických poruch učení I. Vymezení současné problematiky.* Brno: MU, 2004. ISBN 80-210-3613-3.
- BARTOŇOVÁ, M. *Kapitoly ze specifických poruch učení II.* Brno: MU, 2005.
- PRŮCHA, J. *Alternativní školy.* Praha: Portál, 1996
- SVOBODOVÁ, J. *Metodika rozvoje grafomotoriky a počátečního psaní.* Praha: IPPP, 1998

- Faktory ovlivňují edukaci

- učitel
- žák
- obsah vzdělávání

Faktory ve vyučování českému jazyku

Vyučování je získání vědomostí, dovedností poznatků a výchova stránek osobnosti

- Hlavními prvky výuky jsou:

Učitel

- V jádru jeho povolání stojí – proces interakce
- Výzkumy: Průcha 2002
- 1. neexistuje definice efektivního učitele
- 2. jsou odlišní v profesních i osobnostních charakteristikách – některé mají vliv na efektivitu výuky
- 3. jejich charakteristiky – nemají přímý vliv na prospěch žáků
- 4. učitel se vyvíjí – začátečník- až expert

Kompetence učitele

- Kompetence k vyučování a výchově (diagnostická, psychopedagogická, komunikativní)
- Kompetence osobnostní (akceptování druhých, odpovědnost učitele)
- Kompetence rozvíjející (adaptivita, výzkumné, sebereflektivní)

předmět – český jazyk a literatura

- **Subjekt**
- Kdo?
- **prostředek**
- Obsah
- Čemu?
- Metody
- Jak?
- Pomůcky
- Čím?

- Objekt**

- Koho?
- Podmínky**

- přírodní
- sociální
- organizační

- Formy**

- Kde?
- Čas učení
- Kdy?

Didaktika českého jazyka

- Je teorií vyučování a vzdělávání

•jde o vědeckou pedagogickou disciplínu, která zkoumá zákonitosti vyučování českému jazyku a mateřskému jazyku

- samostatně vyčleňujeme didaktiku Čj - 1. stupně a didaktiku Čj - 2. stupně

Teorie vyučování

- Jedná se o vědecké označení oboru
- říká nám jak učit
- postihuje každé učení se českému jazyku
- v minulosti - pojem - metodika - omezeno pouze na metody
- zahrnuje obsah metody, formy, prostředky

Teorie vzdělávání

- říká nám čemu učit
- zahrnuje obsah vzdělání s ohledem na výukové cíle
- je součástí vzdělávacích programů
- součástí celého kurikula

Cíl vyučování předmětu ČJ

- Naučit žáky srozumitelně se vyjadřovat ústní i písemnou formou spisovného jazyka
- vytvořit dovednost správného hlasitého a tichého čtení
- pomocí vhodných literárních textů probouzet v žácích úctu a lásku k rodnému jazyku, získání sebedůvěry
- kognitivní - poznávací

Úkol předmětu

- Hovořit spisovným jazykem
- rozvíjet všechny smysly
- pěstovat dovednost umět se vyjadřovat -komunikace
- vytvářet základní dovednost - čtení - psaní

Vztah didaktiky Čj k vědám:

- Těsný vztah k pedagogice a jazykovědě
- vztah k psychologii,
- vztah k vývojové psychologii
- mezipředmětové vztahy vzhledem ke kurikulu

Pojetí vyučování se opírá:

- Didaktické zásady
 - Metody
 - Vzdělávací programy – obsah vzdělání
 - Učivo – obsahuje složky:
 - vědomosti, dovednosti, návyky
- Školní učení: vede k trvalým výsledkům žáka
- je dlouhodobý proces
 - proces založený na propracování každodenních zkušeností

VĚDOMOSTI

- Poznatky, které žák je získává učním, jsou osvojené paměti
- V ČJ – jednotlivé pojmy – osvojují si je na základě dalších příkladů
 - poučky – zjednodušená definice
 - pravidla- trvalá vědomost žáků
- Vědomost = základní učivo

DOVEDNOSTI

- Získaná činnost upevňována cvičením
- Intelektuální – myšlenkové pochody, úsudky, naučit se číst, psát
- Psychomotorické
- Motorické
- Sociální a komunikativní
- V Čj - grafomotorika, dovednost pravopisu

NÁVYK

- Zautomatizovaná dovednost
- Dynamický stereotyp
- Na 1. stupni – pracovní a hygienické návyky
- Návyk používat spisovnou češtinu

- Myšlenkové operace-
analýza, syntéza,
transformace
klasifikace –třídění-podle daných
znaků

Kurikulum

- záměr, cíl, úkol, metoda, prostředek aktivita, způsob a nástroj hodnocení
- Formální k. cíle, obsahy prostředky organizace vzdělávání
- Neformální k. aktivity vztahující se ke škole
- Skryté k. další život školy, vztahy, klima, školní prostředí (Obst 2000)

Efektivní výklad učiva

- Porozumění vzdělávacím potřebám
- Vhodný vzdělávací plán
- Efektivní přístupy k učení a vyučování
- Dosažení vzdělávacích cílů
- Zapojení rodičů
- Spolupráce s odborníky

Výchovně vzdělávací metody

- Metody z hlediska pramene poznání
- Metody z hlediska aktivity žáků
- Metody z hlediska myšlenkových operací
- Metody z hlediska fází vyučovacího procesu
- Metody z hlediska výukových forem a prostředků
- Aktivizující metody

Metody z hlediska pramene poznání

- METODY SLOVNÍ
- Monologické m. –vysvětlení, výklad
- Dialogické m. – rozhovor, diskuse
- M.písemných prací – cvičení
- Metody práce s učebnicí, knihou

II. METODY NÁZORNĚ DEMONSTRAČNÍ

- Pozorování předmětů a jevů
- Demonstrace – obrazy, modely, pokusy

Projekce – statická a dynamická

III. METODY PRAKTICKÉ

- 1. Návčik pohybových a pracovných dovedností
 - 2. Žákovské laborování
 - 3. Pracovní činnosti – v dílnách, na pozemku
 - 4. Grafické a výtvarné činnosti
- B. Metody z hlediska aktivity žáků

Metody sdělovací

- Metody samostatné práce žáků
- Metody badatelské, problémové

C. Metody z hlediska myšlenkových operací

Postup srovnávací

Postup induktivní

Postup deduktivní

Postup analyticko-syntetický

D. Metody dle fází vyučovacího procesu

Metody motivační

Metody expoziční

Metody fixační – slouží k upevnění učiva, cvičení, písemné práce, orientace, procvičování

Metody diagnostické – ústní zkoušení, písemné zkoušení, samostatná práce

Metody aplikační

Zásady edukačního procesu

- Zásada názornosti
 - Zásada soustavnosti a posloupnosti
 - Zásada přiměřenosti
 - Zásada individuálního přístupu
 - Zásada aktivity
 - Zásada uvědomělosti
- Princip spojení teorie a praxe

Jazykové vyučování

OBSAH:

Jazykové vyučování

1. Obecná poučení o jazyce

- 2. Zvuková stránka jazyka
- 3. Pravopis
- 4. Tvoření slov
- 5. Význam slova
- 6. Tvarosloví
- 7. Skladba

2. Zvuková stránka jazyka

- Mluvená forma jazyka – vzor učitele, užití v literatuře, slohovém vyučování
- Spisovný jazyk – ve všech předmětech v ZŠ
- V řeči žáků – žargon, slang
- Navození správné výslovnosti hlásek
- Dodržovat přiměřené tempo a frázování
- zvuková stránka jazyka – převládá dovednost nad vědomostí

3. Pravopis

- Cíl – zvládnutí pravopisu:
 - Lexikálního
 - Tvaroslovného
 - Skladebního
- Pravopis- způsob písemného zaznamenání mluveného projevu
- Způsob zaznamenání pravopisu určují pravidla pravopisu
- Do 6. ročníku – zvládnutí pravopisu
- Současně i zvládnutí psaní
- Problematika psaní na 2. stupni:
 - přílišná rychlost na úkor kvality
 - žádná kontrola, fixace chyb

Psaní = náročný výkon, vyžaduje soustředění psychických i fyzických sil

Lexikální pravopis

- Pravopis spjatý s podobou slova
- Označován jako statický, je spjat s grafickým obrazem slova
- Řadíme k němu:
 - kvalitu samohlásek – dal – dál, může-muže (chyby jsou z nepozornosti, únava)
 - ú-ů – učivo 1. stupně, psaní – úkol, únava, psaní uprostřed slova – růže, psaní u cizích slov,
 - i-y po obojetných souhláskách – vyjmenovaná slova,
 - Bě, pě, vě, mě – učivo 2. roč. zvládnutí do 5. roč. – nutno automatizovat

- předložky s,z – pravopis se neřídí výslovností, ale pádovými vazbami – 2., 7. pád

- předpony s, z, vz – S- pravidla dle směru (dohromady, shora dolů, z povrchu pryč, V, VZ – vzhůru, začátek děje Př. vzplanout
- velká písmena – nižší stupeň – pravidla, mezipředmětové vztahy, správnost souvisí s věcnou znalostí – jména zeměpisná

Mluvnický pravopis

1. Tvaroslovný pravopis – koncovky podstatných jmen, přídavných jmen, sloves
2. Pravopis skladebný – shoda podmětu s přísudkem

Pravopisná cvičení

- Opisovací – není časté
 - Doplnovací – rychlé vypracování a soustředění
 - Pravopisný rozbor – dochází k vysvětlení a odůvodnění pravopisu, žáci zdůvodňují pravopis uvědoměle, procvičování mluvnického učiva (nutnost u SPU)
- Prověřování a hodnocení pravopisu
- Pomocí mluvnických cvičení, slohu

➤ Zvláštní forma – diktát:

- slouží ke kontrole pravopisu
- autodiktát – psaní textu naučeného – báseň
- diktát kontrolní – dle mluveného projevu učitele, věty navzájem nesouvisí
- diktát souvislého textu – je jednodušší forma

Zásady diktování textu:

- Učitel přečte celý text, vysvětlí některé jevy
- Diktuje po větách, větu po částech, přizpůsobuje tempo
- Diktuje přesně a zřetelně, dodržuje pravidla výslovnosti
- Ne závěr přečte celý diktát
- Úměrný počet slov – 65-80, vyšší ročník – 120
- Diktát nemá obsahovat nadměrné množství jevů
- Odstranit strach před diktátem

4. Tvoření slov

- Cílem učiva je naučit žáky jak se slova tvoří.
- 1. stupeň – seznámení
- 2. stupeň – hlavní část tvoření slov
- V češtině se tvoří slova :
 - odvozováním – slovo + předpona, slovo + přípona
 - skládáním – př. – vodoměr, přírodopis
 - zkracováním – u podstatných jmen - OSN

5. Význam slova

- Úkolem je rozvoj slovní zásoby, zlepšovat u žáků vyjadřovací schopnosti
- Užití pasivní i aktivní slovní zásoby
- Učivo je zařazeno v průběhu celé školní docházky

- Základním pojmem je slovo
- Slovo = skupina hlásek, která má v jazyce ustálený význam
- Synonyma – slovo stejného nebo podobného významu (slova souznačná)
- Antonyma – malý-velký
- Homonyma – 2. stupeň, učivo o významu slova bil – byl
- Sousedství - výtvarná výchova (výtvarka)

6. Tvarosloví

Cíl:

- Poznání slovních druhů ČJ
- Pochopit tvarový systém jazyka
- Učivo o tvarosloví dělíme:
 - učivo o slovních druzích
 - tvarosloví jmen a sloves
 - významové tvarosloví

Slovní druhy

- Od 2. ročníku ZŠ
- Poznávání podstatných jmen, sloves předložek v textu
- Učivo 3. roč. dělení na slovní druhy ohebné a neohebné
- Od 3. ročníku – formální tvarosloví – skloňování jmen a časování sloves
- 3. roč. – významové tvarosloví – rod a životnost – podst.j, osoba, čas, způsob – slovesa,
- Uvádíme 10 slovních druhů, žáci se je učí pamětně a vyjmenovat
- Učitel dbá na pořadí jmenování – nejdříve ohebné, následně neohebné
- Určování slovních druhů provádíme především ústně
- Největší problém – určování zájmen
 - příslovce, předložky a spojky

Skloňování

- Učivo 3. ročníku
- Žáci rozlišují číslo jednotné a množné rodu mužského, ženského, středního
- Na učivo navazuje poznávání vzorů podstatných jmen
- Mužský rod – rozlišování životnosti
- Vzory by žáci neměli užívat mechanicky, ale řídit se koncovkami

Slovní druhy

- Přídavná jména : učivo 1. stupně - poznávají př. jména jako slovní druh
- 5. ročník přistupuje skloňování příd. jmen tvrdých a měkkých a pravopis jejich koncovek
- Zájmena – s jednotlivými druhy se žáci seznamují postupně- nejdříve zájmena osobní
 - Zájmena nahrazují podstatná jména
- Číslovky – učí se rozlišovat v textu- rozeznávají druhy číslovek a skloňují je, číslovky – základní, řadové, druhové, násobné

Časování

- Na 1. stupni – časování sloves
- Žáci určují mluvnické kategorie sloves:
 - osoba, číslo, čas, způsob

➤ Procvičování – určování sloves v textu

7.Skladba

- Cíl – naučit žáky poznávat stavbu věty a souvětí,
- užívat těchto poznatků ve vlastním projevu
 - rozumět smyslu vět a souvětí
 - Rozvíjí myšlenkové vztahy a schopnosti žáků
 - učí se zacházet s přesnými pojmy podle daných pravidel

skladba

- Při osvojení převažuje stránka logická nad pamětnou
- Na 1. stupni – seznámení jen se základy skladby - pojmy – věta, souvětí, podmět, přísudek
- Žáci poznávají větu jako základní skladební jednotku
- Seznamují se s druhy vět (dle obsahu, dle členitosti)
- Poznávají jednotlivé větné členy (podmět, přísudek, předmět, přívlastek, doplněk)
- Poznávají souvětí

UČEBNICE

- Je kurikulárním projektem
- obsahy vymezují vzdělávací politiku státu
 - odráží se v ní edukační proces

Funkce :

- f. prezentace učiva – soubor informací
- f. řízení a vyučování – didaktický prostředek, řídí žákovo učení, učitelovo vyučování
- f. organizační – práce s učebnicí, pokyny

- didaktická vybavenost učebnice
- ilustrace,
- vhodnost textu

Didaktické texty

- Učebnice
(pro žáky i učitele)

- Metodické příručky
- Jazykové příručky
(pro žáky a učitele)

- Slovníky
- Mluvnice cizího jazyka

- Cizojazyčné čítanky
- Konverzační příručky
- Cvičebnice
- sbírky, jazykové hry
- Časopisy
- Pravidla pravopisu

PROSTŘEDKY VE VYUČOVÁNÍ

Prostředky literární:

- Pro žáky : učebnice
 - pracovní sešity
 - sbírky úloh
- Pro učitele: učebnice
 - pracovní sešity
 - metodické příručky
 - sbírky úloh
 - časopisy,
 - odborná literatura

Prostředky technické

demonstrační

- trojrozměrné p. -reálné předměty
 - modely těles
 - geometrické modely
- dvojrozměrné p. –obrázky předmětů
 - nástěnné tabule
- - statický obraz
 - zpětný projektor
 - diapojektor
 - televize, magnetofon -pořady a programy – didaktická technika

Prostředky technické

výukové prostory a reprografická technika
 -kopírovací stroje,počítače, databázové systémy

výukové prostory a jejich vybavení

- odborné učebny, terapeutické místnosti, bílý pokoj, učebny pro logo péči

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a jeho specifika

Systém kurikulárních dokumentů

- Národní program rozvoje vzdělávání v ČR – *Bílá kniha* (2001)
 - *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*
 - Systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 – 19 let – dvě úrovně
 - Státní úroveň – národní program vzdělávání NPV a rámcový vzdělávací program RVP
 - Školní úroveň – školní vzdělávací programy ŠVP a manuály
- Rámcový vzdělávací program – RVP

- Předškolní vzdělávání
- Základní vzdělávání
- Střední všeobecné (gymnaziální) vzdělávání
- Střední odborné vzdělávání

Principy RVP pro základní vzdělávání ZV

- Navazuje na RVP pro předškolní vzdělávání PV a je východiskem pro koncepci RVP pro střední vzdělávání
- Vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání
- Specifikuje úroveň klíčových kompetencí
- Vymezuje vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo (pro MR – modifikované)

- Zařazuje průřezová témata – závazná součást
- Umožňuje modifikaci pro žáky se speciálními potřebami
- Je závazný pro střední školy pro stanovení požadavků na přijímací řízení

Tendence ve vzdělávání podle ZVP ZV

- Zohledňovat při dosahování potřeby a možnosti žáků
- Využívat vnitřní diferenciaci výuky
- Nabízet povinně volitelné předměty pro rozvoj zájmů a individuálních předpokladů žáků
- Vytvářet příznivé sociální klima založené na motivaci, spolupráci a aktivizujících metodách výuky
- Změny v hodnocení směrem k průběžné diagnostice, individuálnímu hodnocení, širšímu slovnímu hodnocení
- Zachovat heterogenní skupiny co nejdéle, oslabit důvody k vyčleňování žáků se speciálních tříd a škol
- Zvýraznit spolupráci s rodiči

Vzdělávací oblasti RVP ZV

- Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura a cizí jazyk)
- Matematika a její aplikace
- Informační a komunikační technologie
- Člověk a jeho svět
- Člověk a společnost (Dějepis, výchova k občanství)
- Člověk a příroda (Fyzika, chemie, přírodopis, zeměpis)
- Umění a kultura (Hudební výchova, výtvarná výchova)
- Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, tělesná výchova)
- Člověk a svět práce

Klíčové kompetence

- Klíčové kompetence – soubor znalostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění ve společnosti
- Jsou výstupem základního vzdělání

mají průřezový charakter
propojují záměry vzdělávacích oblastí
a oborů vzdělávacích oblastí

Klíčové kompetence

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence občanské
- Kompetence pracovní

Pojetí základního vzdělání

- Vzdělávací obsah je tvořen
- očekávanými výstupy a
- učivem (u MR modifikovaný program)

Cíle základního vzdělání

- Osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení
- Podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů a komunikaci
- Rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat
- Učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný
- Vést žáky k toleranci k jiným lidem, jejich kulturám
- Pomáhat žákům poznávat vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi, uplatňovat je při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci

Průřezová témata

- Reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa
- Stávají se nedílnou součástí základního vzdělávání – jsou povinné
- Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání
- Vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich spolupráci
- Pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot

Vymezení průřezových témat

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

Vzdělávací oblast – Jazyk a jazyková komunikace

- má mimořádné stěžejní postavení ve vzdělávacím procesu

- Realizuje se v oborech:

český jazyk a literatura,
cizí jazyk
další cizí jazyk

Charakteristika oboru

- dovednosti z tohoto oboru umožní úspěšné vzdělávání
- jazykové vyučování vede k logickému myšlení
- osvojení jazyka v písemné i mluvené podobě
- podmínkou dorozumívání mezi lidmi
- pomáhá porozumět i sobě samému
- nalézt místo mezi vrstevníky
- vede k formování hodnotové orientace
- k rozvoji estetického vnímání

Český jazyk a literatura má tři složky

- *komunikační a slohová výchova:*
žáci se učí naslouchat,
vnímat a chápat jazyková sdělení,
čtení s porozuměním,
kultivovaně psát,
mluvit a rozhodovat na základě přečteného

➤ *jazyková výchova*

žáci si osvojují spisovnou podobu jazyka, získávají vědomosti, intelektové dovednosti.
JV je předmětem poznání
vede žáky k logickému myšlení,
je zdrojem poznání

➤ *literární výchova*

poznávání základních literárních druhů – próza, poezie ...

- učí se interpretovat literární text, vede k zájmu o četbu, o kulturní dění, rozvíjí empatii,
- žáci si získávají základní čtenářské návyky

➤ Cizí jazyk

- Osvojení pomáhá snižovat jazykové bariéry
- Předpoklad pro komunikace v Evropě

➤ Další cizí jazyk a Dramatická výchova patří mezi Doplňující vzdělávací obory

ALTERNATIVNÍ PŘÍSTUPY V EDUKACI

➤ Alternativa - nutnost výběru mezi dvěma neb několika vzájemně se vylučujícími možnostmi

➤ Alternativní pedagogika = soubor koncepcí, přístupů či filozofických náhledů a názorů, výukových a výchovných cílů a obsahů, organizačních forem, metod a pedagogických prostředků

➤ pedagogická alternativa - školy soukromé, církevní školy

➤ přístupy učitelů v edukaci - odmítání formálního kurikula, jiné metody výuky

Podmínky:

- Otevřené klima třídy
- Pojetí žáka
- Pojetí komunikace – učitel žák
- Pojetí kázně
- Pojetí hodnocení a klasifikace
- Pojetí cílů práce školy- samostatná osobnost

Moderní alternativy

- Projektové vyučování
- Otevřené vyučování
- Dramatická výchova
- Zdravá škola
- Škola hrou
- Angažované učení

Projektové vyučování

- Slovo projekt znamená plán či návrh.
- Projekt „*překonávat nedostatky běžného vyučování, jeho izolovanost, roztržitost vědění, jeho odtrženost od životní praxe, odcizení od zájmů dětí, pamětní a jednostranně kognitivní učení, nízkou motivaci*“ (Skalková, 1998, s. 217).

Projekt

- Tomková jej vysvětluje jako

„způsob vyučování a učení, ve kterém východiskem je smysluplný a zajímavý úkol, problém, který chtějí a potřebují žáci vyřešit“
(Tomková, 1993, s.49).

Projektové vyučování

- dává dětem možnost uplatnit se podle svých možností,
- spolupracovat s ostatními,
- zažít pocit úspěchu,
- děti se učí nikoliv jen pro budoucí život, ale učí se žít právě teď, v tomto okamžiku.

Kroky k řešení

- 1. Záměr:
 - vytyčení cíle
- 2. Plán:
 - vytyčení základních otázek nebo témat

- 3. Provedení:
 - činnosti jednotlivých žáků nebo skupin, které vedou k vyřešení problému.
- 4. Hodnocení:
 - závěrečná a zároveň velmi důležitá část projektu může probíhat jako hodnocení samotných žáků.

Projektová metoda

- zabývá se poznatky praktického života
- je to metoda alternativní, pro žáky i učitele velmi náročná.
- obsahem je realita každodenního života
- žák je nucen řešit konkrétní situace a ne pouze pasivně přijímat informace.
- kladem je spojení školy se životem
- klade důraz na aktivitu, samostatnost a zodpovědnost žáků, podporuje kooperaci žáků

Otevřené vyučování

K základním znakům otevřeného vyučování patří:

- změna úpravy třídy
- doplnění tradičních předmětů novými činnostmi
- nahrazení tradičního rozvrhu hodin rozvrhem činností
- zařazení nové organizační formy tzv. volná práce
- zavedení týdenních plánů práce pro žáky
- používání nových forem hodnocení
- důraz na třídní společenství
- využívání široké spolupráce s rodiči (Váňová, Poláčková).

míra otevřenosti učení následující kritéria :

- otevřenost vůči světu, přírodě, společenské a kulturní mnohotvárnosti lidského života
- otevřenost vůči novým poznatkům a faktům
- otevřenost vůči metodám v procesu
- otevřenost vyučujících vůči žákům a naopak
- otevřenost v komunikaci mezi rodiči a školou

Principy, znaky otevřeného vyučování

Úprava třídy- skříně, regály, pořadače, knihovna,

- Vymezené „učební zóny“ –Čj, M, Hv
- uspořádání stolků

Nové činnosti a rozvrh činností

- Volná práce- úkoly týdenních plánů
- Týdenní plány- písemná forma, každý žák

Činnosti

- Kruh
- Předměty – Čj, M ,

- Náš svět- integrovaná výuka, Dv
- Volná práce- 40 min, týdenní plány
- Výtvarná výchova
- Hudební výchova
- Tělesná výchova
- Pracovní společenství
- Přesnídávka
- Přestávka- relaxace, odpočinek,

Volná práce

- organizační forma
- děti se sami rozhodují, čemu se budou věnovat
- žáci pracují podle týdenního plánu

Týdenní plán: seznam úkolů pro volnou práci:

- povinné, nabídkové, dodatkové úkoly

- O délce vyučovací hodiny rozhoduje učitel podle druhu práce a momentální situace ve třídě.
 - Děti nejsou nuceny pamatovat si informace mechanicky, učí se fakta zařazovat do širšího kontextu.
 - Třídy mají atypický tvar, jsou členěny na část s lavicemi a volnou plochu s kobercem
- Škola hrou chce:

- Rozvíjet komunikační schopnosti – naučit děti formulovat svoji myšlenku, nápad, názor, nesouhlas. Děti spolu smí mluvit i při vyučování.
- Podpořit tvořivost – ve škole vychází dětský časopis, ve kterém jsou básně, povídky, kresby a hádanky dětí. Děti se podílejí výtvarně i na přípravách mimoškolních akcí (pozvánky, plakáty).
- Přizpůsobit režim školy přirozeným dětským potřebám - děti se mohou kdykoliv bez ptaní napít, najíst nebo jít na záchod. Učí se v lavicích, ale také na koberci a na zahradě.
- Uchránit děti stresu a pocitu odcizení.
- Působit na děti ve spolupráci a v souladu s rodinou.

Projekt Začít spolu – Step by Step

- Ve školním roce 1995/1996 využilo 6 prvních tříd v České republice.
- pedagogický přístup,
- spojuje moderní poznatky pedagogické a psychologické vědy s osvědčenými vzdělávacími postupy,
- individuální přístup k dítěti
- partnerství školy, rodiny i širší společnosti v oblasti výchovy a vzdělávání.

- Vychází z psychologického vývoje dítěte
- Je orientován na dítě
- Chrání práva dítěte
- Vychází z otevřené školy
- Učí kriticky myslet, řešit problémy, tvořivě pracovat
- Projektové vyučování, funkce asistenta

základní principy:

- Individuální přístup k dítěti
- Integrované učení hrou a činnostmi
- Plánování a pozorování
- Centra aktivit
- Aktivní účast rodin
- Integrace/inkluze dětí se spec. vzdělávacími potřebami
- Rozvoj kreativity a týmové spolupráce škol a učitelů

Program Začít spolu se liší od vzdělávacích programů

- zaměřením na dítě, podporuje jeho individuální potřeby
- odlišnou organizací vyučování základní organizační jednotkou není vyučovací hodina, ale den.
- oddálením povinného výcviku psaní do 2. ročníku
- vybavení a uspořádání tříd do center aktivit
- žáci se učí hodnotit vlastní činnost

Hodnocení a klasifikace

Základní teze – právní vymezení

- zákon č. 561/2004 Sb.
o předškolním, základním, středním, vyšším odborném vzdělávání (školský zákon) ze dne 24. září

- § 16 hodnocení a klasifikace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- Školská rada schvaluje pravidla pro hodnocení na ZŠ
- § 51 hodnocení výsledků vzdělávání žáků na ZŠ
- Vyhláška č. 48/2005 Sb.
- Vyhláška č. 73/2005 Sb.

Základní teze

- Hodnocení – úroveň vzdělávání žáka ve vztahu k stanoveným cílům vzdělávání
- Klasifikace – číselné vyjádření hodnocení
- Slovní hodnocení – výrokové hodnocení
- Kriteriální hodnocení – vychází z dosažení stupně kvality vzdělávací činnosti
- Individualizované hodnocení – vychází z dosažení pokroku žáka

Funkce hodnocení

- motivační - vede žáka ke snaze se zlepšit
- formativní – podporuje další učení (sděluji ti, jak jsi na tom)
- finální – měří celkový výkon, výstup
- diagnostická

- kontrolní, informační
 - sociální
- Zásady hodnocení
- Mělo by být jednoznačné
 - Být srozumitelné
 - Být všestranné
 - Být srovnatelné kritérii, která jsou předem dána

Zásady hodnocení

- Hodnocením nevyvoláváme stres – není sankce
- Omezujeme zkoušení u tabule – vhodnější – pracovní místo
- Upřednostňujeme kritériální a individualizované hodnocení
- Učitel bere v úvahu motivační funkci hodnocení

Typy hodnocení

- - formativní hodnocení / *zpětná vazba, zdroj informací* /
- - finální hodnocení / *časový úsek, vysvědčení* /
- - normativní hodnocení / *výkon ž. ve vztahu k*
- - diagnostické hodnocení / *odhalení obtíží žáků* /
- - interní, externí hodnocení
- - neformální hodnocení / *pozorování* /
- - formální hodnocení / *po přípravě* /
- - závěrečné hodnocení
- - hodnocení průběhu / *přímé pozorování výkonu* /
- - hodnocení výkonu / *kresba, projekt* /

Zásady slovního hodnocení

- Popisuje výsledky vzdělávání žáka
- Učitel přihlíží ke vzdělávacím a osobnostním předpokladům žáka
- Zahrnuje do něho posouzení výsledků, jeho píli, přístup ke vzdělávání
- Učitel při jeho tvorbě postupuje obdobně podle zásad klasifikace, zachována vazba mezi číselným a slovním vyjádřením

Hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

- Vyhláška č. 73/2005 Sb. O vzdělávání dětí žáků a studentů se speciálními vzdělávacími ...
- Při jejich hodnocení se přihlíží k povaze postižení
- Doporučuje se slovní hodnocení
- Doporučuje se ostatním žákům sdělit podstatu individuálního a zohledněného přístupu.

Slovní hodnocení

- Znamky jsou pro rodiče jednodušší informací

- Učitel musí být sám přesvědčen o výhodách slovního hodnocení
- SH je posouzení žáka v jeho vlastním vývoji, s možností dalšího vývoje, včetně způsobu překonání nedostatků
- Je obrovskou zátěží pro učitele

Slovní hodnocení u žáků s SPU

- Hodnotit pouze to, co žák zvládl
- V testu opravovat jen chyby v jevech, na které byl test zaměřen,
- Nevycházíme pak z počtu chyb, ale z počtu jevů, které žák zvládl,
- Učitel by měl žáka pochválit za sebemenší výkon, je možné zavést kartičky poskytující feedback, monitorovat úspěchy
- Bodový systém pomáhá motivovat žáka,
- Při zkoušení a odpovědích nechat dětem dostatek času,
- Nesrovnávat žáky s SPU s ostatními spolužáky ve třídě

Slovní hodnocení

- je posouzení žáka v jeho vlastním vývoji, s možností dalšího vývoje, včetně způsobu překonání nedostatků
 - je komplexním hodnocením rozvoje osobnosti žáka
 - Při SH neusilujeme o stejné srovnatelné formulace
 - poskytuje informace žákovi
- Typy slovního hodnocení
- Průběžné – ústní
 - písemné
 - konkrétní práce žáků
 - Závěrečné slovní hodnocení – vysvědčení

Funkce SH

- Poznávací – předávání informací o žákovi
- Korektivní – je ponaučením pro žáka pro zlepšení své práce
- Motivační – sklon k zlepšení
- Osobnostně – vývojová